

Zpráva ze služební cesty do Itálie

Místo:

Státní archiv ve Florencii, Itálie

Termín cesty: 19. 10. – 5. 11. 2010

Účel cesty:

Dlouhodobé studium uskutečněné v rámci kulturní dohody se týká průzkumu vztahů mezi dokumentací fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků (dále jen RAT) a fondy ASFi, vzniklými v období panování členů sekundogenitury habsbursko – lotrinského rodu v Toskánsku v letech 1737 – 1859.

Účastník cesty:

PhDr. Eva Gregorovičová, pracovnice VI. odd. NA

Zprávu podává:

PhDr. Eva Gregorovičová

Datum vyhotovení:

15. listopadu 2010

Podpis ředitelky archivu:

Zpráva ze zahraniční služební cesty do Itálie. Průzkum vztahů mezi fondem Rodinný archiv toskánských Habsburků a fondy Státního archivu ve Florencii.

Eva Gregorovičová

Letošní služební cestou jsem navázala na svůj předcházející výzkum. Dlouhodobé studium se týká průzkumu vztahů mezi dokumentací fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků (dále jen RAT) a fondy Státního archivu ve Florencii (ASFi), vzniklými v období panování členů sekundogenitury habsbursko – lotrinského rodu v Toskánsku v letech 1737 – 1859.

Celý studijní pobyt byl věnován dokončení průzkumu pomůcek k fondům obsahujícím kartografický materiál, který má úzkou souvislost se sbírkou map a plánů patřící do Rodinného archivu toskánských Habsburků, jejíž inventarizace v Národním archivu právě probíhá. Dále prohlídce některých kartografických děl, vybraných pro porovnání obdobných map a plánů, uchovaných v RAT, a přípravě dalšího studijního plánu.

Kromě studia jsem se věnovala přímé spolupráci a odborným konzultacím s florentskými archiváři. S dr. Orsolou Gori jsme probíraly finalizaci příprav italské verze inventáře relací vzniklých z inspekčních cest velkovévody Petra Leopolda po Toskánsku k tisku, který bude vydán v roce 2011 Generálním ředitelstvím italských archivů (DGA) v Římě. Společně jsme také provedly redakční jazykovou úpravu mé úvodní stati k této pomůcce rekonstrující etapy převozu inspekčních zpráv a jiných dokumentů Petra Leopolda z Florencie do Prahy.

S dr. Marinou Laguzzi, správkyní kartografických fondů florentského archivu, jsem měla možnost prokonzultovat problémy spojené s inventarizací toskánského kartografického materiálu (např. terminologii, provenienci toskánských map a plánů v RAT z florentských úřadů, které produkovaly kartografická díla, jejich fungování a kompetence, vznik kolekce vikariátů uložených v ASFi, souvislosti plánů v cabreích, nacházejících se v RAT, s produkcí úřadu „Scrittoio delle fortezze e regie fabbriche“; digitalizaci části katastrálních map apod.) uloženého v RAT, jeho možná provenience z úřadů, jejichž registry, obsahující kartografickou produkci, jsou uloženy v ASFi.

Dále jsem se zajímala o italské zkušenosti a praxi s digitalizací kartografického materiálu. Např. katastrální mapy z fondu „Catasto generale toscano“ (CGT), vzniklé z mapování v letech 1834 - 1853, vůbec nejsou badatelům ve studovně Státního archivu ve Florencii předkládány v originálech. Badatelé je mohou studovat buď na mikrofilmu (inventář M/2 parte I), nebo digitalizované na DVD na vyhrazených PC. Většina katastrálních map (viz inventář: M/2 parte II) byla totiž v rámci projektu „Regione Toscana, DG Politiche Territoriali e Ambientali assieme agli Archivi di Stato Toscani“ v roce 2005 zdigitalizována ve formátu JPG. Mapy Generálního toskánského katastru - CGT – jsou v rámci projektu CASTORE (*CASTORE - Catasti Storici Regionali - Regione Toscana. Sistema Informativo per il Governo del Territorio e dell' Ambiente (2007)*), spolu s dalšími toskánskými historickými katastry, umístěny na internetu (<http://web.rete.toscana.it/castoreapp/>). Italští archiváři nemají dosud stanovena obecná pravidla pro digitalizaci kartografického materiálu, protože se dosud při jednáních různých komisí nedokázali shodnout na nejlepším řešení a obecných zásadách. Obecně se proto v ASFi drží následujících zásad: scanují mapy a plány v rozlišení 300 PPI a ukládají digitalizovanou mapu v obou formátech: 1) TIFFu pro střednědobé uložení a využití pro zhotovení kopií; 2) v JPG pro běžné badatelské využití a studijní účely. Ukládají tyto formáty na DVD či do úložiště. 3) Pro umístění na webu pro konzultaci on-line se osvědčilo scanování tzv. pyramidovým způsobem, který zabírá málo místa na webu, okamžitě se otevírá ve volném programu pro vizualizaci (zoomify):

www.zoomify.com; <http://iipimage.sourceforge.net/server.shtml>).¹ Existují softwary pro zpracování těchto pyramidových scanů. Je to technika postupného snímání jednotlivých částí dokumentu, mapy či plánu, následné složení nascanovaných sekvencí do náhledového digitalizovaného obrazu. Tento proces umožňuje snadné a rychlé zvětšování digitalizované podoby originálu, jeho perfektní čitelnost. Kromě toho tento způsob zamezuje zneužití badateli, kteří by si chtěli stáhnout či vytisknout celkový dokument. Tomu je použitím této techniky zabráněno. Ve florentském státním archivu jsou nově připravovány didaktické programy pro děti a mládež formou exkurzí, přednášek a zveřejněním vybraných tematických okruhů na webu ASFi (viz www.archiviodistato.firenze.it)

Letošní výzkum fondů ve Státním archivu ve Florencii, jak už bylo uvedeno, byl jednoznačně soustředěn na dokončení studia pomůcek k dalším florentským fondům obsahujícím kartografický materiál tak, jak bylo stanoveno průzkumem v roce 2006. Dále byl upřesněn plán dalšího možného studia fondů florentského státního archivu ve vztahu k dokumentům fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků.

I. Kartografický materiál ve Státním archivu ve Florencii

Vzhledem k probíhajícímu zpřístupňování map a plánů Rodinného archivu toskánských Habsburků pokračovalo letošní studium kartografického materiálu prohlídkou

1) dalších pomůcek k florentským fondům, které obsahují mapy a plány:

a) Hraniční mapy:

Prostudované pomůcky k fondům:

obsahujím písemnou dokumentaci a kartografický materiál zachycující vývoj hranic a přihraničních oblastí Toskánského velkovévodství s okolními státy, ale také komplexně dokumentují změny hranic v rámci velkovévodství, a to z různých důvodů (změny hranic správních, soudních či církevních obvodů, hranice mezi obcemi, majiteli pozemků, rozšiřování či zmenšování držav - koupě, směna, dědické dělení, změny hranic zapříčiněné regulacemi vodních toků, stavbou přehrad, vysoušením bažinatých terénů, budováním kanálů, vodních i pozemních cest a silnic apod.) Řada map a plánů v RAT je obsahově i tematicky srovnatelných s kartografickými díly tohoto druhu ve fondech:

- Piante antiche dei confini; **N/280**
- Piante dei capitani di Parte Guelfa, popoli e strade, **N/385**
- Piante moderne dei confini, 1781 – 1855, **N/155; Důležité** – kartografický materiál z doby vlády toskánských Habsburků
- Archivio dei confini, Archivio Vecchio, 1455 – 1860, **N/159**, – obsahuje spisy i kartografický materiál

b) Katastrální mapy: byly prostudovány následující pomůcky:

Katastr v Toskánsku má tradici již od roku 1427 viz „**Archivio del Catasto**“; **N/092**
Vazby na katastrální mapy v RAT mají ale i další fondy: viz popis fondů z 2009 (N/172 – Soprintendenza alla conservazione del catasto, poi Direzione delle acque e strade a N/384 – Schedario analitico delle Piante della Direzione Generale di Acque e Strade)

¹ Takto mají v ASFi digitalizovaný s zpřístupněný na internetu fond „Diplomatico“, který je souborem listin z VIII. – XIV. stol. (Viz www.archiviodistato.firenze.it; Archivi digitalizzati; Diplomatico).

- Catasto. Archivio del Catasto; **N/280**
- Catasto generale toscano; **N/241**
- Catasto generale toscano: Atti preparatori; **N/294**
- **Catasto lorenese**, **N/369** – z doby panování habsursko – lotrinské sekundogenitury - důležité pro vazby k dochovaným katastrálním mapám v RAT, Mapy.

Inventáře mikrofilmů katastrálních map:

- Catasto generale toscano: Mappe, **M/2**, rejstřík mikrofilmů, s. 1 – 118
- Catasto generale toscano: tavole indicative e campioni, **M/12**, s. 1 – 7
- Catasto generale toscano. Atti grafici, **M/12** - jmenný rejstřík mikrofilmů, s. 8 - 31

2) Podrobné studium již dříve studovaných pomůcek:

Poznatky získané během inventarizace map a plánů RAT a vyhodnocené výsledky studia kartografického materiálu v ASFi ukázaly na nutnost hlubšího prostudování některých již dříve studovaných pomůcek, a to „**Piante dello Scrittoio delle fortezze e delle regie fabbriche**“, **N/281** a „**Catasto lorenese**“, **N/369**, protože je evidentní (způsob zpracování, časový rozsah, obsah a témat map a plánů těchto florentských fondů) úzká souvislost s obdobnými mapami a plány v RAT. Dokonce lze analogicky určit i provenienci či autorství některých pražských kartografických souborů či jednotlivin, především plánů v cabreích, či katastrálních map, nebo vikariátů, na základě porovnání s produkcí toskánských úřadů, produkcí kartografický materiál. Proto byl získán také xerox inventáře **N/281**, neboť popisy plánů ukazují na vazby k plánům v cabreích. Obdobně i mapová dokumentace úřadu „**Scrittoio delle Regie Possessioni**“ a „**Scrittoio delle Regie Rendite**“. V tomto případě je však kartografická produkce úřadu zaznamenána ve více pomůckách, poměrně komplikovaných, proto bylo upuštěno o zhotovení jejich xerokopií. Minulý rok byly pomůcky úřadu spravujících královské statky prostudovány velmi podrobně a z vytěžených poznámek se dá dobře vycházet při vzájemném porovnávání kartografických souborů.

3) Studium originálů správních, hraničních map a spisů a katastrálních map z fondů:

a) „**Acque e strade**“, **Inventář N/172: Soupis map vikariátů, inv. č. 1564** (soupis viz příl. kde Zprávě ze služební cesty za rok 2009).

Prostudováno 42 map správních oblastí Toskánského velkovévodství - srov. RAT, Mapy, inv. č. 33a soubor Morozziho map správních celků Toskánska.

„**Confini**“: jako ukázky obsahu fondu byly vybrány filzy 23, 387, 401 – jedná se o spisový materiál, částečně obsahující i hraniční mapy, v němž je zachycen proces utváření hranic jak vnitřních mezi jednotlivými správními oblastmi, tak mezi Toskánskem a sousedními státy.

„**Confini - piante moderne**“: mapy inv. č. 3 (hraniční mapy v oblasti jezera Bientina – viz též RAT, Mapy), inv. č. 83 (Hraniční mapa mapující oblast toku řeky Serchio – viz též obdobné mapy v RAT, Mapy).

b) **Studium katastrálních map na DVD**, získáno na ukázkou způsobu provedení digitalizace katastrálních map DVD č.1, kde je i zdigitalizovaná Inghiramiho mapa Toskánska, uložená v ASFi ve fondu „**Acque e strade**“, (RAT, Mapy, inv. č. 349).

II. Plán dalšího studia

Od příští služební cesty by bylo zapotřebí vzhledem k pořádání a inventarizaci roztříštěné fondové části RAT, Leopold II., zahájit studium dalších florentských fondů, jež by umožnily

pochopit vazby mezi Leopoldovou dokumentací v pražském toskánském archivu s fondy v ASFi.

Jednalo by se o pomůcky:

- 1) **Imperiale e Reale corte, S/43** – 1765 – 1859 – organizace, fungování a struktura královského dvora ve Florencii za panování toskánských Habsburků.
- 2) **Ministero delle Finanze, N/165**; - bilance srov. souboru bilancí v RAT, Ferdinand III. a Leopold II.

K tomu:

- **Segreteria delle Finanze, N/164**
 - **Miscellanea di Finanze A, B, N/083**
 - **Capirotti di Finanze, N/166 a N/167**
- 3) **Reggio Fisco, 1814 - 1859; N/431**
 - 4) **Consiglio di Reggenza, 1707 – 1808, N/067, S/8** – pro postižení období před nástupem toskánského velkovévody Petra Leopolda – odraz v dokumentaci RAT, Petr Leopold a RAT, Ferdinand III.
 - 5) **Segreteria di Stato, 1765 - 1808, N/292** - nezbytné pro porovnání dokumentace Petra Leopolda a Ferdinanda III.
 - 6) **Consiglio di Stato, 1848 – 1865, N/173, S/011**- dokumentace státní rady ve věcech legislativních v posledním období vlády toskánského velkovévody Leopolda II. – viz písemnosti v RAT, Leopold. II.

Závěrem lze konstatovat, že možnost systematického studia fondů Státního archivu ve Florencii vztahujících se k Rodinnému archivu toskánských Habsburků v Národním archivu velkou měrou přispívá k pochopení vzniku a k určení proveniencí dochované dokumentace a k jejímu snadnějšímu zpřístupňování.

Studium fondů v ASFi vzhledem k postupu zpřístupňovacích prací v RAT a k vyhotovení inventářů fondových částí pražského toskánského souboru by mělo pokračovat studiem pomůcek dalších florentských fondů nezbytných pro pochopení obsahu fondové části RAT, Petr Leopold, a dále těch florentských archivních celků důležitých pro pořádání RAT, Leopold II., a nezbytných pro pochopení výkonu vlády a okolností života na dvoře toskánských Habsburků, což se promítá v dokumentaci RAT.